

fineures, amb νεῦρον 'nervi'. *Amfisarca*, amb σάρξ 'carn, polpa'. *Amfiteci*, amb θήκη 'capsa per dipositar'; *amfitrop*, *amfitropia* [1868, *SLitCosta*]. Quant a *amfisbena* [id.], és del gr. ἀμφισβαννα, cpt. de l'adv. ἀμφίς 'per dues bandes' amb βάλω 'jo vaig'; *amfisbènids*.

AMFORA, pres del ll. *amphōra* i aquest del gr. ἀμφορεύς 'gerra de dues anses', derivat de φέρω 'jo porto' amb prefix ἀμφι- 'pels dos costats'. □ 1.ª doc.: 1575, OPou.

«Julius Capitolinus bibisse ---: és cert que se begué en un dia una *amphora* de vi tan gran com la que estava en lo Capitòli ---» (*ThPu.*, p. 211).

DERIV.: *Amsforal*; *amsfòric*.

AMIANTE, 'mineral usat per fer teixits incombustibles', pres del ll. *amiantus*, gr. ἀμλαντος 'sense màcula', 'incorruptible', 'amiant', derivat privatiu de μαινω 'jo tacco, sollo'. □ 1.ª doc.: *amianto*, 1803, Belv., Lab.

Amic, *amical*, V. *amar* *Amida*, V. *mida* i *amoniac* *Amidada*, *amidar*, V. *mida* *Amidina*, *amido*-, V. *amoniac* *Amidó*, *amidonar*, V. *midó* *Amièlia*, V. *mielitis* *Amiga*, *amigable*, *amigança*, *amigar*, *amigat*, *amigatxo*, V. *amar* *Amígdala*, *amígdàlic*, V. *amella* *Amil*, *amilaci*, *amilè*, *amilènic*, *amílic*, *amilo*-, V. *midó* *Amina*, *amino*-, *aminodont*, *aminol*, V. *amoniac* *Aminorar*, V. *menor* *Aminvament*, *aminvar*, V. *menor* *Aminyonar*, V. *minyó* *Amiotròfia*, V. *muscle* *Amirallar*, V. *mirar* *Amisió*, V. *metre* *Amist*, V. *mesclar* *Amistança*, *amistançada*, *amistançament*, *amistançar*, -çat, *amistat*, *amistós*, V. *amar* + *Amit*, V. *midó*.

AMIT, 'llenç que el sacerdot es posa sobre les espatlles, sota l'alba, per celebrar els oficis divins', i abans 'espècie de manta o mantell', pres del ll. *amic-tus*, -ūs, 'embolcall, cosa que cobreix', 'vestit', derivat de *amicire* 'embolcar', que fou compost de *amb*- 'entorn de' i *iācere* 'llançar, tirar'. □ 1.ª doc.: tercer quart del S. XIII, Cerverí de Girona, en l'acc. antiga; 1415 i altres docs. del S. XV, en l'acc. eclesiàstica, *AlcM*.

«No vullats lo fals marit, / Jana delgada, / no-l vullats en vostre lit / --- / mills vos hi valrà l'amic / ---» en una graciosa cançó popular d'amiga del poeta de Jaume I (99/1.19). El ms. únic porta en lloc d'això *mills vos y valrà l'amic*, lliçó evidentment alterada, contra la rima i amb sentit trivial, sense pudor ni gràcia: en realitat vol dir que el *marit* en el lliçó d'ella hi farà un paper tan passiu i desairat, que li servirà de molt menys que una vulgar manta, de fred que estarà el pobre home (mentre que ell...): els publicadors baden... i no s'adonen tampoc de la rima, com l'ingenu copista del S. XIV. També *amic* en occità antic, i en forma molt culta fr. *amic*, cast. *amito* [Berceo, segon quart S. XIII], *DCEC* I, 193a.

Amitger, *amitges*, *amitjanar*, *amitjos*, V. *mig* *Amixia*, V. *mesclar* *Annèsia*, *amnèsic*, V. *mnemotècnica*

AMNI, 'membrana que envolta l'embrió', pres del gr. ἀμνεύς (també ἀμνίον), 'vas usat per a la sang en els sacrificis', 'amni', derivat de ἀμνός 'anyell', perquè és plena com aquest de sang (amb líquid amniòtic). □ 1.ª doc.: *amnios*, 1868, *SLitCosta*.

No s'ha de confondre amb la planta *amni* (Lab. 1839), que OPou ja registra entre les «herbes y albruxells», traduït al llatí com a *amniunum* (p. 486); per a aquell, veg. *DCEC* I, 193, per a aquest, *ibid.*, s. v. *ameos*, p. 191.

DERIV.: *Amnic*. *Amniòtic*; *amniotitis*.

CPT.: *Amniorrea*. *Amniomància* [1868, *SLitCosta*].

Amnistia, *amnistiar*, V. *mnemotècnica*

AMO, 'mestre, principal, propietari', extret de l'antic i dialectal *ama* 'dida' i 'mestressa', que prové de l'hispano-llatí *AMMA* 'dida', mot infantil, de creació expressiva; *ama* i *amo* semblen ser mots presos del mossàrab i aragonès, on tenien ús tan general com en castellà; *amo* s'ha generalitzat després en la llengua partint de l'ús valencià i nàutic, perquè tenia sobre el cat. ant. *senyor* i *mestre*, l'avantatge d'evitar els usos ambigus d'aquests mots, de ser una expressió més respectuosa que el segon i més popular que tots dos, i molt viva entre la gent de servei i els mariners. □ 1.ª doc.: *ama*, 1354; *amo*, també en el S. XIV.

A diferència d'*ama*, que solament ha pres fortes arrels pròpies en terres valencianes, *amo* s'ha convertit en català en un dels mots constants i fermes de la llengua. I això no arrenca pas d'ahir. En el S. XIV ja en tenim un testimoni en la traducció del *Corbatxo* bocaccesc, escrita en bon llenguatge per Narcís Franch: «l'oma --- dels animals altres ha més excel·lència; e donchs, *amo* de tot deuria ésser aquell lo qual los sagrats estudis e la philosophia an --- separat» (ed. Moll, *BDLC* XVII, 67); «si hun scuder se afferme ab hun senyor a 12 anys per certa cosa, e aquell lo serveix 11 anys e 11 meses e, en lo darrer mes, ell s'en anave als enemichs de son *amo* o senyor», St. Vicent Ferrer (*Sermons* II, 59.22). En la primera època es nota que sovint va acompanyant els seus sinònims i concurrents *senyor* i *mestre*, com si estigués destinat a aclarir-los: «algun fadrí, stant a carta ab algun *mestre* qui-l gos acullir --- sens --- consentiment del dit son *amo*», doc. mall. de 1486 (*BSAL* VII, 146a), i ja «los *amos* de las casas» apareix en les Rúbriques de Bruniquer en una partida referent a 1452 (que l'arxiver barceloní Careta ens reporta en el *DBarbr.*, s. v. *indemnisació*), i en un text rossellonès de 1521 (*Alart*, *InuLC*, s. v. *galloferia*), si bé les cites anteriors són més avantatjoses (més aclarides pel context i de data real més assegurada).

Aviat s'observa una marcada tendència cap a l'especialització en l'ús del llenguatge de la gent de mar, en què es propagà (partint potser tant o més de la nos-